

בס"ד. שלחת ש"פ שופטים, ז' אלול, ה'תשכ"ה. רשימה פרסית בלתי מוגה

א. בתחילת הפרשה עה"פ "שופטים ושוטרים" התן לך בכל שעריך" (דברים טז, יח) מעתיק רש"י את התיבות "שופטים ושוטרים" ומפרש "שופטים דינים הפוסקים את הדין, ושוטרים הרודין את העם אחר מצותם שמכין וכופתין במקל וברצועה, עד שיקבל עליו את דין השופט".

והנה נוסח רש"י הנ"ל אינו כבשאר הדפוסים שהתיבה "שוטרים" בפעם השני' מופיעה באותיות גדולות כד"ה חדש, דא"כ מדוע בתחילת פירושו מעתיק רש"י התיבות ("שופטים) ושוטרים", אלא ודאי שרש"י מתחיל בפירושו על התיבות "שופטים ושוטרים" ואח"כ מסביר מהו שופטים ומהו שוטרים, אך באמת אי"ז מובן:

א) מדוע אין מפרש רש"י את הפי' בתיבת "שופטים" לחוד ותיבת "שוטרים" לחוד?

ב) למה צריך רש"י בכלל לפרש את פירוש התיבות שבפסוק זה, והלא תיבה זו כבר הובאה כמ"פ בתורה (כדלקמן) ושם אינו מפרש רש"י כלום, וא"כ מובן שהפי' בתיבה זו הוא פשוט ואינו צריך ביאור, ומדוע דוקא כאן צריך רש"י לפרש תיבות אלו?

- בפ' וירא כתוב שאברהם אמר להקב"ה "השופט כל הארץ לא יעשה משפט" (בראשית יח, כה) ורש"י אינו מפרש כלום.

- בפ' שמות מסופר שדתן ואבירם אמרו למשה "מי שמך לאיש שר שופט עלינו", (ב, יד) ולא פירש רש"י כלום,

ג) יתירה מזו: הלא מוצאים בפירוש רש"י שהוא בעצמו משתמש בתיבה זו, וכמובן מפני שהיא תיבה רגילה בלשון הקודש, בפ' וירא עה"פ "ויבואו שני המלאכים סדומה בערב ולוט ישב בשער סדום" (בראשית יט, א) מעתיק רש"י התיבות "ולוט יושב בשער סדום" ומפרש: "ישב כתיב אותו היום מינוהו שופט עליהם",

ועד"ז בנוגע לתיבת "שוטרים" אי"מ מדוע צריך רש"י לפרש זה והלא מוצאים שרש"י עצמו משתמש בתיבה זו, בפ' חיי שרה עה"פ "ועפרון ישב" מפרש רש"י "כתיב חסר אותו היום מנוהו שופט עליהם".

ולא מסתבר כלל לומר שרש"י סומך על מה שיפרש תיבה זו בפ' שופטים! אלא ודאי מפני שזהו תיבה רגילה בלה"ק, ולכן מביאה רש"י בפירושו, וא"כ אינו מובן מדוע צריך רש"י בפרשתינו לפרש תיבה זו?

ד) ויתירה מזו קשה: רש"י עצמו בפ' דברים מפרש תיבה זו באופן אחר מכמו שמפרש כאן, עה"פ "שוטרים לשבטיכם" (דברים א, טו) מפרש רש"י "שוטרים" מניתי עליכם לשבטיכם אלו הכופתין והמכין ברצועה על פי הדינין",

והנה הלומד חומש עם רש"י רק כדי לצאת י"ח מצות הנשיא כ"ק מו"ח אדמו"ר חושב שהפי' בפ' דברים הוא אותו דבר כמו הפי' בפרשתינו, אבל כשיעצר לכמה רגעים, יראה שזה שני פירושים אחרים לגמרי, דבפרשתינו הכוונה בפי' רש"י שהשוטרים משגיחים שהוא יקבל עליו את דין השופט, ואילו בפ' דברים הפשט בפירוש רש"י שהשוטרים מקילמים את הפסק עפ"י ב"ד.

(ה) ועד"ז קשה מפ' רש"י בפ' שמות שגם שם מפרש"י באופן אחר מכמו שמפרש כאן עה"פ: "ויכו שוטר בני ישראל", ועה"פ "ויצו פרעה גו' את הנגשים בעם ואת שוטריהם: "... והשוטר ממונה לרדות בעושי המלאכה" (שמות ה, ו) (וראה גם פ' רש"י על פסוק י"ט שם - המעתיק).

ומובן שאין להקשות מדוע אין מפרש רש"י בפ' שופטים עה"פ "ויספו השוטרים" (דברים כ, ח) את פירוש התיבה "שוטרים", מפני שסומך על מה שכתב בתחילת הפרשה, אבל אין סברא לומר שבפרשת בראשית סומך רש"י על מה שיפרש בפ' שופטים, וא"כ מדוע לא פירש רש"י שם את פ' התיבה ד"שופטים"?

וגם יש לדייק בהשינויים שבמשווא רש"י בפרשתינו (שופטים) ללשונו בפ' דברים (1) בפ' דברים מקדים תיבת "כופתין" ואח"כ "מכין", ובפ' שופטים מקדים מכין ואח"כ "כופתין", (2) בפ' דברים מזכיר רק "רצועה" ובפ' שופטים מוסיף גם "מקל"?

והביאור בכל זה: דהנה הפירוש בתיבת "שופטים" אינו כמו שלומדים בהשקפה ראשונה וכאן רואים שאם לומדים רק בשטחיות אפשר לפרש "פונקט קאפויער" - דהפי' הפשוט של תיבת שופטים בכל התורה הוא שהם גם עושים את הדין בפועל, וכמו שמצינו באברהם שאמר "השופט כל הארץ לא יעשה משפט", בדתן ואבירם שאמרו "מי שמך לאיש שר ושופט עלינו הלהרגני אתה אומר", בלוט שכתוב "והדלת סגר אחריו" (שם יט, ו) שעשה כל מה שביכלתו, וע"ז אמרו אנשי העיר "האחד בא לגור וישפוט שפוט" (שם ט, ו) והראי' הכי גדול מפ' בלק שכתוב שם "ויאמר משה אל שופטי ישראל הרגו איש אנשיו" (במדבר כה, ה), וא"א לומר שהפי' הוא שמה אמר לשופטים שיאמרו לשוטרים שיהרגו, דהרי פ' התיבה "הרגו" בפשטות היינו להרוג בפועל, ובפרט שרש"י על אתר עושה את החשבון דמספר ההרוגים לפי מספר הדיינים בד"ה "הרגו איש אנשיו" "כאו"א מדייני ישראל הי' הורג שנים, ודייני ישראל שמונה רבוא ושמונת אלפים כדאיתא בסנהדרין", וא"כ צריך לומר שהשופטים בעצמם הרגו בפועל, ונמצא שזהו פירוש תיבת "שופט" בכל מקום, אלא שבפרשתינו לא יכול רש"י לפרש כך, מפני שקשה לו דאם נאמר שהפי' בתיבת "שופטים" הוא שהם עושים הכל, וא"כ מדוע נאמר כאן "שופטים ושוטרים" מה הפי' "שוטרים" בשביל מה צריך אותם? שקשה לו כנ"ל למה צריכים שוטרים, ומבאר שכן הפי' בתיבת "שופטים" שהם רק פוסקים את הדין, ולכן צריכים "שוטרים" כדי שיראו שהשופטים יקבלו עליהם את הדין.

ולפי"ז יובן החילוק מפרש"י שבפרשתינו לפירושו בדברים: דהנה משה בזמנו בחר בשופטים כאלו שיראים בפניהם, ולכן לא היו צריכים שוטרים שיראו שהשופטים יקבלו עליהם את הדין וא"כ מה עשו השוטרים אומר שם רש"י שהם קיימו את הפסק של השופטים, שנתנו מלקות וכו', אבל בפרשתינו שכתוב "שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך" היינו שזה ציווי לדורות, וא"כ ודאי שלא ימצאו בכל עיר ובכל זמן כזה שופט שייראו מפניו, ולכן אומר כאן רש"י שהשוטר גם צריך לרדות בעם שיקבלו עליהם את דין השופט.

ועפי"ז יובנו גם החילוקים בלשון רש"י בפ' דברים לפרשתינו: דמה שבפרשתינו מוסיף גם "מקל" הוא מפני שהשוטר צריך לראות שייראו מפניו, והוא צריך לרדות בעם ממילא צריך הוא להכות במקל, אבל בפ' דברים הרי גם בלי זה ייראים מהשופט ורק שהשוטר מקיים את הפס"ד של מלקות, וזה רק ברצועה, ולא במקל.

ומטעם זה מקדים רש"י בפ' דברים "כופתין" (-ואח"כ "מכין"), מפני ששם אין כופתים אותו בכדי שלא יברח, כ"א לפני שנותנים מלקות כופתין אותו לעמוד, אבל בפרשתינו כופתין אותו בכדי שלא יברח, ולכן מקדים רש"י תיבת "מכין", כי לפעמים די רק שמראים לו את המקל והוא כבר מקיים את הפס"ד ואינו בורח, ולכן כותב "מכין" ואח"כ "כופתין".

והנה כהנ"ל הוא בפרשתינו ובפ' דברים, אבל בפ' שמות עה"פ "ויכו שוטרי בני ישראל" שם הפי' בתיבת "שוטר" הוא כמו משוטרי הארץ, שעושה סדר, וא"א לפרש שם כמו בדברים ובשופטים שהלכו עם מקל, שהרי כתוב בפירוש "ויכו (שוטרי בני"י)" א"כ כיון שהיכו אותם הם לא הכו, (וראה לשון רש"י שם" השוטרים ישראלים היו חסים על חבריהם מלדחקם וכשהיו משלימים הלבנים לנוגשים שהם מצריים והי' חסר מן הסכום היו מלקין אותם על שלא דחקו את עושי המלאכה" - המעתיק), ולכן מפרש רש"י שם בתיבת "שוטרים" פי' "לרדות בעושי המלאכה" אבל לא ש"מכין" או "כופתין".

ובענין זה גופא יש חילוק מפרשתינו לדברים, שבדברים הפי' שמקיימים את דין הדיין ("על פי הדיינין"), ובפרשתינו הפי' שרודין בעם שיקבלו עליהם את "דין השופט", (כנ"ל).

ועפ"י יובן היטב שבפ' דברים כתיב "ושוטרים לשבטיכם" ולא כתוב "ושוטרים לשופטיכם" - דבאם (הפי' ו) תפקיד השוטרים (בפ' דברים) הי' כתפקידם בפ' שופטים, א"כ לכל שופט הי' צריך שוטר, (היינו שבאם תפקיד השוטר הוא שיפחדו מהשופט (כבפרשתינו) הרי כל שופט צריך שיהי' לו שוטר, והול"ל "שוטרים לשופטיכם", ומובן שתפקידו של השוטר (בפ' דברים) הוא רק לקיים את הפס"ד (עפ"י הדיינין) של מלקות, שבשביל זה מספיק שיהי' שוטר א' בשביל כל השופטים שבבית דין ולכן נאמר "ושוטרים לשבטיכם" - המעתיק).

וכל זה בפשוטו של מקרא, וכמדובר שבפי' רש"י מרומזין גם ענינים בכל חלקי התורה בפשט, רמז, דרוש וסוד, שבתורה, ואפילו בחלק ההלכה, וכפי שיתבאר לקמן.

ב. ישנו קושי' חזקה שאף א' אינו עונה עלי' בישוב, והיא: דהנה הרמב"ם וכל מוני המצוות מונים את הציווי ד"שופטים ושוטרים" כמצוה אחת, ולכאן הרי"ז שתי מצוות נפרדות, ובפרט שהגמ' (בסנהדרין) אומרת על פסוק זה "מנין למינוי שופטים שנאמר שופטים תתן לך, מנין למינוי שוטרים שנאמר שוטרים תתן לך", היינו שזה שתי מצוות, ואילו כל מוני המצוות מונים אותם כמצוה אחת?

ולא מבעי לדעת ר' סעדי' גאון שסובר שמונים את פרטי המצווה, שבודאי צריך הי' למנות ציווי זה כשתי מצוות, אלא אפילו לדעת הרמב"ם שאין מונים את פרטי המצווה, מ"מ כאן הרי"ז שתי מצוות, ואעפ"כ כולם מונים אותה כמצוה אחת, כולל ר' סעדי' גאון?!

ואף שאה"נ שכשישנו ציווי אחד כמה פעמים מונים אותו כמצוה אחת, אבל מ"מ כאן הרי"ז שתי מצוות? ועוד קשה: דהנה בסנהדרין (ז, ע"ב) אומרת הגמ' "כנגד מקל ורצועה תהא זריז", ואינו מובן מדוע "מקל ורצועה"? ויש שרוצים לבאר שזה בהמשך למ"ש לפנ"ז בגמ' שכלי הדיין הם "מקל ורצועה שופרא וסנדלא", אבל אם כדבריהם מדוע לא מזכירה כאן הגמ' את שאר הדברים "שופרא וסנדלא" ומזכירה רק "מקל ורצועה"?

ועפ"י הנ"ל יובן הביאור בכל זה: דבאמת שופטים ושוטרים הם מצוה אחת מכיון שמצוות שופטים כוללת גם את המצוה דשוטרים כנ"ל, אלא דמכיון שאין ביכולת השופטים לעשות שיוראו מהם לכל צריך שוטרים, ולכן אין מונים מצוה זו למצוה בפני עצמה, ואע"פ שצריך שוטרים כדי לקיים דין השופטים מ"מ ע"ז אין צריך מינוי, אלא השופטים צריכים, לראות שא' יתן לו מלקות.

ואע"פ שהרמב"ם מונה במינוי כמה דברים, בהל' סנהדרין פ"א "המסבבין כו' לתקן השערים והמדות ולהכות כו'" מ"מ הרי"ז רק לדעת הרמב"ם, אבל לדעת רש"י

שמצות שוטרים נכללת במצות שופטים, מובן הדיון דהרמב"ם (היינו דעת הרמב"ם שמונה אותם למצוה אחת כנ"ל - המעתיק).

ועפ"ז יובן גם חילוקי הלשונות בסנהדרין שם: וכן"ל דבמקל וברצועה ישנם שתי ענינים, והנה מ"ש בגמ' שם לפנ"ז בנוגע לכלי הדיינים, הנה הכוונה כפירש"י על אתר"מקל למכת מרדות, רצועה למלקות, שופר 'לחרמא', וסנדל לאחיצה", וא"כ מונה הכל, גם מה שמקיימים בזה דין השופט. ואח"כ אומר "כנגד מקל ורצועה תהא זריז", שזהו בכדי שיקבל עליו דין השופט, וע"ז אומר רק "מקל ורצועה", וכהפירוש ברש"י בפרשתינו (שופטים).

והנה יש מתרצים דמה שהרמב"ם אינו מונה את הציווי דשופטים ושוטרים לשתי מצוות, הוא עפ"י מ"ש בילקוט ספרי שבלי שוטר לא יועיל כלום השופט מפני שבין כך לא ישמעו בקולו, וכך סובר גם הרמב"ם, והרמב"ם ס"ל שאם מצוה א' תלוי' במצוה אחרת מונים את שתי המצות למצוה אחת.

אבל אין לתרץ כן, דלפי"ז הי' צריך הרמב"ם לאמר דין זה, שבאם אי אפשר במינוי שוטר אין חייבים במינוי שופט, והרי הרמב"ם אינו אומר דין זה, אלא ודאי מפני שגם אם אי אפשר במינוי שוטר חייבים במינוי השופט, וע"כ לולי הת' הנ"ל הי' צריך למנותם כשתי מצות.

ומה שהילקוט ספרי אומר שהם תלויים זב"ז, הרי"ז רק הסברא שבזה, שבלי א' לא יעזור השני, אבל אין כוונתו לאמר שבאם א"א למנות שוטר פטורים ממינוי השופט.

אלא הפי' בדעת הרמב"ם (וכל מוני המצות) הוא כנ"ל שמצות שופטים כוללת גם מינוי שוטרים, מפני שבעצם השופט צריך לעשות את מה שהשוטר עושה, אלא שאין ביכלתו ולכן צריך שוטר, אבל באמת הרי"ז מצוה אחת.

*

*

*